

УВОДНА БЕЛЕШКА

Институт за књижевност и
уметност, Београд

Овај темат приређен је поводом пола века Куцијевог књижевног стваралаштва. Од 1974, кад је Џон Максвел Куци објављивањем свог првог романа *Земље сумрака* постао присутан на светској књижевној сцени, до 2023, кад се појавио његов за сада последњи роман *Пољак*, најпре у шпанском преводу код једног аргентинског издавача па тек потом и на енглеском језику – чиме је намерно дао, не први пут, симболичко првенство маргини у односу на центар – овај „постколонијални“, јужноафрички нобеловац и први двоструки букеровац обогатио је књижевност енглеског језичког подручја с укупно осамнаест романа, укључујући и три аутобиографска, једном новелом и неколиким причама. Куци се у свом делу, поготово у првом стваралачком периоду који је трајао до добијања Нобелове награде за књижевност 2003. године, бавио темом апартхејда и односа моћи према судбинама разних потлачених, „презрених“ и, условно речено, „невидљивих“ ликова-аутсајдера. Било да су у питању романи из тог првог, „јужноафричког“ периода Куцијевог стваралаштва, или они потоњи, из „аустралијског“ периода (јер се 2003. преселио у Аустралију), заједничко им је проблематизовање језика, говора, логоса, односно могућности саопштавања или вербалног досезања до истине. „Речитост ћутања“ – како гласи наслов једног разговора који је с писцем водила Аријана Божовић, чији су узорни преводи Куцијевог дела задужили српску културу – јесте синтагма која на најбољи начин сажима суштину његове књижевне поетике. Упркос изразитом читалачком интересовању код нас за његово дело још од 1991, кад је објављен роман *Ишчекујући варваре*, а нарочито од 1999. кад су почели да се појављују преводи Аријане Божовић, у академском свету Куци је до сада био, уз часне изузетке, прилично запостављен. Ако се оставе по страни пионирске књиге Лене Петровић *У шрајању за изјубљеним рајем: њајанска њрадиција у делима Куција, Томаса и Пекића* из 1997. и *Животи и времена Џ. Мајкла Куција* из 2004, које су до данас остале темељна књижевнокритичка штива за разумевање и тумачење дела овог писца у српској науци о књижевности, може се приметити да је пораст академског интересовања за Куција добио на узлету тек пре десетак година, о чему сведоче како одбрањене докторске дисертације у којима је његово дело сагледавано у компаративном контексту, тако и учестале научне студије посвећене раз-

личитим аспектима не само појединачних наслова већ и пишчевим опусом у целини. Скоро да нема Куцијевог романа о коме код нас до сада није написан бар један научни рад, док су неки његови романи доживели вишеструку критичку пажњу. Стога и овај почасни темат, у коме су изнова критички продубљена не само Куцијева „најважнија“ или „највреднија“ дела, већ су осветљена и она најновија, наизглед тематски и поетички „другачија“ па можда и захтевнија за тумачење, иако скроман по обиму, али никако не и маргиналан по својим критичко-херменеутичким дометима, ваља прихватити као изазов или подстрек српској науци о књижевности за даља читања овог великог писца нашег времена.